

PLANTES MEDICINALS

L'ús de les plantes medicinals al llarg de la història

13 de novembre de 2015

Conferència de la Dr. Anna Carmona

SEAS

Secció Excursionista de l'Ateneu Santjustenc (SEAS)

www.santjust.org/seas

Teix del Pacífic.

La història de les plantes remeieres o medicinals es remunta a l'època pretècnica, quan els primers homínids van tenir un mínim de percepció de la naturalesa i, a part de comprovar que podien extreure'n menjar, també van utilitzar les que tenien propietats màgiques i sagrades, per eliminar l'esperit maligne causant de la malaltia, com la mandràgora i el peiot. En el Paleolític Mitjà Superior fa uns seixanta mil anys, l'home de Neandertal va deixar a les parets de les coves gravats de plantes, fulles i fruits.

Les primeres restes materials que fan referència a les plantes medicinals eren les tauletes d'argila de la cultura Sumèria, actual Iraq, i els papirs egipcis d'Ebers i Schmidt (1550 aC). La biblioteca del rei assiri Arsubanipal contenia mils de tauletes d'argila encunyades fa més de tres mil anys, en les quals es descrivien centenars de plantes.

En el temple de Tutmes II a Luxor, 1450 anys abans de la nostra era, es pot veure l'herbari més antic gravat en un baix relleu de granit on hi havien esculpides 275 plantes medicinals. Les primeres farmacopees van ser els grabadins àrabs de l'any 850, precursors de les primeres farmacopees europees, el Receptari Florentí de 1498 i la Concòrdia de Barcelona de 1511.

Els grecs i els romans van heretar la tradició d'Egipte i existeixen molts textos escrits, sobretot pels metges grecs que parlen sobre les propietats de les plantes, Dioscòrides, Hipòcrates de Cos (460-377 aC) i Galè, entre els més destacats.

Els monjos en llurs monestirs a l'Edat Mitjana, utilitzaven les plantes medicinals que cultivaven en els seus jardins botànics.

Posteriorment es fundà l'Escola de Salern, amb l'obra més important *Regimen Sanitatis Salernitatum*, que instruïa sobre les qualitats de les plantes medicinals.

Durant el segle XVIII la botànica experimenta un gran canvi amb la nova classificació binomial de les plantes per Linné i les seves aplicacions terapèutiques.

En el segle XIX s'aïllen els principis actius de plantes, com la morfina, l'estricnina, la quinina, la cafeïna, i la cocaïna, entre altres, i es produeix una substancial evolució de diverses investigacions químiques que porten el naixement dels fàrmacs de síntesi, en base a la simptomatologia, origen de la quimioteràpia sintètica i de la farmacologia científica.

El descobriment d'alcaloides com la reserpina de la rauwolfia, l'ergocristina i l'ergotamina del sègol banyut, sintetitzades per Artur Stoll, la vincamina de la *Vinca minor*, la vincristina de la *Vinca pervinca* i la vinblastina de la *Vinca rosea* (o vinca de Madagascar), entre altres. De les plantes s'obtenen les vitamines, hormones, enzims, olis essencials, mucíl·lags i moltes altres substàncies amb propietats medicinals.

Aloe.

Vinca de Madagascar.

Actualment, el coneixement de les propietats de les plantes medicinals està tan estès que s'utilitza com a fitoteràpia i en molts casos com a suport a la medicina oficial. Des de l'antiguitat grega són conegudes les propietats de nombroses plantes vegetals: narcòtiques (cascall, jusquiam), purgatives (ricí, àloes), i diürètiques (ceba marina), entre altres, formen part de la medicina tradicional xinesa, i aiurvèdica oriental i de la medicina tradicional occidental.

En els països en vies de desenvolupament com el Pakistan s'estima que un 80 % de les persones depenen d'aquestes per a curar-se, i a la Xina un 40 % . En països tecnològicament avançats com EUA s'estima que un 60 % de la població utilitza habitualment plantes medicinals per combatre certes malalties i dolències. Al Japó hi ha més demanda de plantes medicinals que de medicaments oficials.

En els darrers anys ha augmentat considerablement el consum de plantes medicinals. A la UE la fitoteràpia és aplicada per metges. Als països nòrdics cal que siguin metges. A EUA han de ser metges autoritzats. A

l'Estat Espanyol no existeix cap titulació de formació professional com tampoc qualificació professional, a més els professionals sanitaris titulats en tenen molt poc coneixement. No es reflecteix en els historials clínics l'ús de plantes medicinals malgrat que se'n preguin en ingressos hospitalaris.

Ha estat comprovat com la ingestió de remeis naturals pot prevenir moltes patologies per les seves propietats antioxidants.

En el camp de l'oncologia s'han utilitzat fàrmacs d'origen natural provinents de bacteries, bolets, plantes, minerals, animals, a més d'algues.

El taxol, fàrmac antitumoral, s'extreu de l'escorça del teix del Pacífic; l'aspirina de l'escorça del salze i la morfina de l'opi "*Papaver sommiferum*". Hi ha un retorn a l'ús de productes d'origen natural, fonamentalment en la recerca farmacològica i clínica que han avalat noves patents per aplicacions terapèutiques.

La popularitat creixent de les plantes medicinals i la documentació cada vegada més estesa que hi ha sobre aquestes ha suposat una amenaça per a la conservació de 10.000 espècies de plantes de les 50.000 que es coneixen amb propietats medicinals sobre les quals, segons estudis d'associacions ecologistes, la indústria no ha tingut en compte la conservació de les plantes, per la qual cosa moltes d'aquestes, sobretot les que es cultiven en països pobres, corren el risc de desaparèixer, amb l'impacte negatiu conseqüent tant en l'ecosistema com en l'economia autòctona.

Dra. Anna M. Carmona i Cornet
Novembre de 2015